

Sisekaitseakadeemia

Päästekolledž

Tõnu Vare

PROJEKTI "KAITSE END JA AITA TEIST"
OHUTUSALASE ENNETUSTÖÖ TÕHUSUS
JÕGEVAMAA ÜLDHARIDUSKOOLIDES

Lõputöö

Juhendaja:

Margo Klaos

Tallinn 2008

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Päästekolledž	Kuu ja aasta Aprill 2008
Töö pealkiri PROJEKTI „KAITSE END JA AITA TEIST” OHUTUSALASE ENNETUSTÖÖ TÕHUSUS JÕGEVAMAA ÜLDHARIDUSKOOIIDES	
Töö autor: Tõnu Vare	allkiri:
<p>Referaat</p> <p>Käesolev lõputöö on kirjutatud eesti keeles ja lõputöö vormistamisel on lähtunud Sisekaitseakadeemia rektori 09.veebruari 2007.a käskkirjaga nr 5-8/81 kinnitatud „Kirjalike üliõpilastööde vormistamise juhendist”.</p> <p>Töö koosneb 51 leheküljest, 6 joonisest ning 3 lisast. Lõputöö võõrkeelne kokkuvõte on kirjutatud saksa keeles.</p> <p>Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada projektipõhise ohutusalase ennetustöö tõhusus Jõgevamaa üldhariduskoolides ning määratleda valdkonniti ohutusalase ennetustöö edasine vajadus.</p> <p>Lõputöö koosneb neljast peatükist. Esimeses peatükis annab autor ülevaate projekti ja projekti valdkondade ennetusalastest eesmärkidest. Teises peatükis käsitleb autor Jõgeva maakonna lastega toimunud õnnetuste hetkeolukorda ning iseloomustab maakonna koolivõrku. Kolmandas peatükis võtab autor kokku kvantitatiivsest uuringust tuleneva informatsiooni, mis saadi VIII ja IX klassi õpilaste ankeetküsitlusest. Uuringu tulemused tõestavad, et õpilaste ohutusalased teadmised on suuremad seal, kus on tehtud projektipõhist koolitust. Neljandas peatükis esitab autor kohalikule päästeasutusele ja projekti meeskonnale omapoolsed ettepanekud ning soovitusel projektipõhise ohutusalase ennetustöö parandamiseks.</p>	
Võtmesõnad : ennetamine, hoiakute kujundamine, projektipõhine ohutusalane ennetustöö	
Schlüsselwörter: Vorbeugen, Einstellungsbildung, projektbasierte Vorbeugungsarbeit im Gebiet Sicherheit verbessert werden	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud:	
Juhendaja: Margo Klaos	allkiri:

SISUKORD

TABELITE JA JOONISTE LOETELU	5
SISSEJUHATUS	6
1. PROJEKTI ÜLDISED JA VALDKONDLIKUD EESMÄRGID	9
1.1. Liiklusohutus	10
1.2. Esmaabi.....	11
1.3. Orienteerumine	13
1.4. Hädaolukord.....	14
2. HETKEOLUKORRA ANALÜÜS	15
2.1. Lastega toimunud õnnetuste statistika Jõgeva maakonnas	15
2.2. Koolivõrgu iseloomustus Jõgeva maakonnas	17
2.3. Õpetamise põhimõtted	18
2.4. Seaduslikud alused ohutusalaseks ennetustööks.....	20
2.5. Ohutusalane ennetustöö naabermaades	22
3. OHUTUSALASE KOOLITUSE TÕHUSUSE UURING	24
3.1 Uuringu sihtrühmade moodustamine.....	24
3.2. Uuringu eesmärk ja hüpotees.....	26
3.3. Uuringu tulemused.....	26
3.3.1. Tuleohutus- ja hädaolukorraalase ennetustöö tõhusus.....	28
3.3.2. Esmaabialase ennetustöö tõhusus	32
3.3.3. Liiklusohutusalase ennetustöö tõhusus.....	33
3.4. Uuringust tulenevad järeldused	34
4. ETTEPANEKUD JA SOOVITUSED ENNETUSTÖÖ TÕHUSTAMISEKS	36
4.1. Kohalikule päästeasutusele.....	36
4.2. Projekti meeskonnale.....	37
KOKKUVÕTE	39
ZUSAMMENFASSUNG	41
VIIDATUD KIRJANDUS.....	43
LISAD.....	45

LISA 1. Tuleohutuse ja hädaolukorra koolitusprogramm II kooliastmele	46
LISA 2. Tuleohutuse ja hädaolukorra koolitusprogramm III kooliastmele.....	47
LISA 3. Ankeet koolides läbiviidava ohutusalase koolituse tõhususe uurimiseks.....	48

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Tabel 1. Lastega toimunud õnnetused Jõgeva maakonnas aastatel 2000 kuni 2006	lk 16
Tabel 2. "Kaitse end ja aita teist" koolitustele planeeritud õpilased 2007/2008 õppeaastal	lk 17
Tabel 3. "Kaitse end ja aita teist" laagrites osalenud maakonna üldhariduskoolid	lk 24
Joonis 1. Erinevate sihtrühmade ohutusalase ennetustöö tõhusus	lk 27
Joonis 2. Ohutusalase ennetustöö tõhusus	lk 28
Joonis 3. Tuleohutus- ja hädaolukorraalase ennetustöö tulemused	lk 29
Joonis 4. Tuleohutus- ja hädaolukorraalase küsimustiku analüüs	lk 30
Joonis 5. Esmaabialase ennetustöö tulemused	lk 32
Joonis 6. Liiklusohutusalase ennetustöö tulemused	lk 33

SISSEJUHATUS

Paljud päästealal tehtud lõputööd on kirjutatud eesmärgiga, kuidas paremini ja efektiivsemalt võidelda õnnetuse tagajärgedega. Päästeteenistuse arenedes reageerijast keskkonna kujundaja rolli ning võttes endale uusi ülesandeid, tuleneb tõsiasjast, et säästlikum on õnnetusi ennetada, kui tagajärgi likvideerida. Õnnetuste lokaliseerimine ja likvideerimine on tunduvalt kallim kui tehtav töö nende ennetamiseks. Järjest rohkem hakatakse mõistma, et turvalisus ei seisne ainult õigusrikkumiste ja õnnetuste tagajärgede professionaalses likvideerimises, vaid nende ennetamises ja riskide maandamises.

Siseturvalisus on ametkondade piire ületav kontseptsioon, mille eesmärgiks on tagada Eesti elanike igakülgne turvalisus. Laiapõhjalist lähenemist turvalisuse küsimustele hakkab endas kandma siseturvalisuse arengukava aastateks 2009 – 2013.¹

Ennetuse mõistel ja eesmärkidel on lai sisuline tähendus. Näiteks on turvavöö kasutamine käsitletav kui ennetuslik meede, kuigi see ei hoiä ära liiklusõnnetusi. Selleks on tarvis ohutut sõitmist ning korralikke teid ja sõidukeid. Turvavöö pakub hoopis kaitset õnnetusega kaasnevate negatiivsete tagajärgede eest. Ennetamine tähendab sekkumist või selliste sammude astumist, mis takistaks millegi toimumist. Ennetuse võib jagada kahte valdkonda, kus üks on suunatud õnnetuse riskifaktorite vältimisele ja teine õnnetuste tagajärgede vähendamisele ning piiramisele.

Õnnetuste ennetamise tähtsust on kinnitanud Siseministeerium kooskõlastades „Päästeala ennetustöö strateegia aastateni 2011” 30. augustil 2006. aastal. Dokumendis sätestatakse ennetustöö üldise eesmärgina elukeskkonna kujundamine, kus luuakse ja väärtustatakse ohutust ja turvalisust. Sellega vähendatakse õnnetuste ja nende läbi hukkunute ning vigastatute arvu, samuti õnnetustega kaasnevate kahjude suurust.

¹ Siseturvalisuse arengukava aastateks 2009 – 2013” koostamine.
<http://www.siseministeerium.ee/29759>

Üldisel eesmärgil on kaks poolt, millest esimene on kvalitatiivne, kirjeldades ideaali, mille poole püüdlemine on kestev protsess. Eesmärgi teine pool on sisult kvantitatiivne ja reaalselt saavutatav. Vaid nende kahe poole tasakaalustatud arendamine tagab jätkuvalt püsivad tulemused ning neid pole võimalik vaadelda lahus.

Alates 2006. aastast on ennetustöö üks kuuest Päästeameti põhivaldkonnast. Päästeala ennetustöö kujundamisel põhivaldkonnaks oli üheks tõukejõuks elanikkonna vajadus, mis väljendub tule- ja muude õnnetuste statistikas².

Päästealal on ennetusega tegeldud ka enne eelpool märgitud strateegia vastuvõtmist. Käesolevas lõputöös käsitletakse laste ja noortega tehtava ennetustöö tõhusust läbi projekti „Kaitse end ja aita teist”. Ennetustöök loetakse abinõusid, mille eesmärk on õnnetusi ära hoida või vähendada õnnetuse korral kahju suurust ja on otseselt kodanikule suunatud.

Projektiga „Kaitse end ja aita teist” alustati Jõgevamaal 1994 aastal. Projekti eesmärgiks oli ja on ka praegu VI kuni IX klassi õpilaste õpetamine ning õige käitumise kujundamine vetelpääste, tuleohutuse, esmaabi, liikluse ja looduses ohutu liikumise alal. Projekti meeskonda kuuluvad inimesed Jõgeva Maavalitsusest, Jõgevamaa Punasest Ristist, SA Jõgeva Haigla, Tartu Teedevalitsuse Jõgeva osakonnast, Jõgeva Gümnaasiumist ja Lõuna-Eesti Päästkeskusest.

Õppeaasta jooksul toimuvad, projekti „Kaitse end ja aita teist” raames, ohutuslased loengud ja praktilised õppused VI kuni IX klassi õpilastele. Ohutuslaste teemade õpetamisel on teravat puudust tuntud üldisest kodanikukaitset käsitletavast õpikust ja teistest õppematerjalidest. Õppeaasta lõpus korraldatakse õpilastele kahe päevane ohutuslane laager. Laagris võistlevad maakonna üldhariduskoolide võistkonnad ohutuslastel võistlustel. Igas võistkonnas peab olema neli tüdrukut ja neli poissi. Võistluste käigus lahendavad võistkonnad ohutuslaseid teste ja osalevad praktilistel harjutustel. Võistlustel saavutatud tulemuste põhjal selgitatakse välja üldvõitja ja iga valdkonna parim võistkond.

² Päästeala ennetustöö strateegia aastani 2011. Tallinn, lk 24

Lõputöö eesmärgiks on:

- Selgitada välja projekti põhise ohutusalase ennetustöö tõhusus Jõgevamaa üldhariduskoolide õpilaste hulgas.
- Määratleda valdkonniti ohutusalase ennetustöö edasine vajadus.

Töös kasutatud andmed on kogutud projekti „Kaitse end ja aita teist” andmekogust ning Jõgevamaa Päästeteenistuse arhiivist ja neid on täpsustatud intervjuudest saadud ütlustega.

Ohutusalase koolituse tõhususe välja selgitamiseks viiakse läbi kvantitatiivne uuring maakonna VIII ja IX klassi õpilaste hulgas ning selgitatakse välja ohutusalastel koolitustel omandatu. Uuringu tulemusi analüüsides määratletakse koolitustel käsitletavate aktuaalsete teemade vajadus ning tehakse ettepanekud projekti meeskonnale ohutusalase koolituse tõhustamiseks. Uuringuga selgitatakse ka välja õpilaste poolt vajaliku ohutusalase õppematerjali kasutatavus.

1. PROJEKTI ÜLDISED JA VALDKONDLIKUD EESMÄRGID

Kooliõpilaste eesmärgikindlale tegutsemisele innustamiseks on maakonnas välja töötatud projektipõhine võistlusmäng „Kaitse end ja aita teist”. Projekt on olnud jätkusuutlik ning pikaajalise toimimise tulemusena on väljakujunenud võrgustik, kes osaleb ohutusalase ennetustöö läbiviimisel maakonna üldhariduskoolides. Võistlusmängus osalevad II ja III kooliastme üldhariduskoolide õpilased.

Võistlusmängu läbivaks eesmärgiks on turvalise elamise mõtteviisi ja hoiakute kujundamine ning õpilaste ettevalmistamine õnnetusjuhtumite ennetamiseks ja nende tagajärgedega hakkama saamiseks.

Hoiakutel on mitmed funktsioonid. Nad lubavad meil filtreerida ja järjestada meie kogemusi ning annavad meile võimaluse õigustada või toetada oma käitumist. Veenmine on hoiakute kujundamine või muutmine argumentide või muu infoga hoiaku objekti kohta. Hoiakuid saab muuta kahel peamisel viisil. Esiteks saab neid muuta andes informatsiooni, mis on vastuolus olemasolevate veendumustega (peamiselt erinevate massimeediavahendite kaudu). Teiseks võimaluseks on panna inimesed käituma viisil, mis on nende hoiakutega vastuolus (alates erinevatest rollimängudest, lõpetades seaduse jõuga).³

Kunagi ei ole võimalik garanteerida hoiakute muutmisel edu, sest väga tihti on muutuseni viivaid faktoreid väga palju. Samuti on paljud hoiakud seotud nende gruppidega või ühiskonnaga tervikuna, milles indiviid on.⁴

Peamiseks põhjuseks, miks sageli hoiakud ja tegelik käitumine kokku ei lange, on tegeliku elu ja sotsiaalsete suhete poolt paika pandud piirid, mis ei luba hoiakutel igal juhul ka käitumise

³ R. S. Downie, Carlo Fyfe, Andrew Tannahill. 1990 Health Promotion Models and Values. New York: Oxford University, lk 111

⁴ samas, lk 125

tasandil avalduda. Esiteks pole elusituatsioonid ühe või teise käitumise avaldumiseks enamasti ideaalsed (nt pole raha mingi soovi täitmiseks või ei ole võimalust mingit soovi realiseerida). Teiseks ei sõltu meie käitumine üksnes meie endi soovidest ja suhtumistest, vaid me arvestame pidevalt sellega, mida teised inimesed sobivaks peavad või millist käitumist meilt ootavad.⁵

Projekti läbiva eesmärgi saavutamiseks käsitletakse valdkondade teemadena liiklusohutust, esmaabi osutamist kannatanule, ohutut liikumist looduses ja hädaolukordi, kuhu võivad õpilased sattuda.

1.1. Liiklusohutus

Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015 sätestavad meetmed, mille eesmärgiks on vähendada liiklusõnnetustes hukkunute ja vigastatute arvu ning liiklusõnnetustega kaasnevate varaliste kahjude suurust. Tänapäevane liikluskultuur näitab, et liiklusõnnetuste risk on kõrge. Seega on ka kõrge oht liiklusõnnetuses hukkuda või saada tervisekahjustusi. Liikluskultuuri parandamiseks tuleb muuta liiklejate hoiakuid ja väärtusi, millest sõltub liikluskuulekus.

Liikluskasvatusteadmised ja õiged väärtushinnangud peavad kujunema õpikeskkonnas, milles on inimene hästi vastuvõtlik. Kvaliteetse teadmise omandamiseks on vastava metoodika ja teadmiste olemasolu teadmiste edastajal. Pikas perspektiivis on see tõhus vahend positiivsete väärtushinnangute kujundamisel.⁶

Eesti rahvuslik liiklusohutusprogramm 2003 – 2015 aastani sai parlamendi toetuse 28. mail 2003. aastal. Liiklusohutusprogrammi strateegiliseks eesmärgiks on saavutada 2015. aastal olukord, kus Eestis liiklusõnnetustes hukkunute arv ei ületaks 100 inimest aastas.

⁵ Talis Bachmann, Rait Maruste. .Psühholoogia alused. Teine trükk. Tallinn, lk 277

⁶ Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015.

http://www.siseministerium.ee/public/Riigikogu_TPPS_otsuse_eeln_u_seletuskiri_11.10.2007.rtf

Püstitatud eesmärgi saavutamiseks rakendatakse viit olulist liiklusega seotud valdkonda:

1. Hoiakute kujundamist;
2. Koolitust;
3. Järelevalvet;
4. Liikluskeskkonda;
5. Planeerimist.⁷

Koolides rakendatakse kahte esimest valdkonda, kus viiakse läbi kõikidele vanuseastmetele liiklusalast koolitust ning püütakse kujundada õigeid ja ohutuid liiklusalaseid hoiakuid.

Projektipõhise võistlusmängu „Kaitse end ja aita teist” eesmärgiks märgitud valdkonnas on õpetada koolilastele kui jalakäijatele ja kui sõidukijuhtidele liikluseeskirja nõudeid, ohutut liiklemist ning anda teisi üldisi liiklusalaseid teadmisi. Samuti püütakse süvendada praktilisi oskusi jalgratta juhtimisel.

1.2. Esmaabi

Eestis on vigastuste risk suur kogu elanikkonnas. Püüdes eristada riskirühmi, tuleb tõdeda, et nendeks on lapsed, parimas tööeas inimesed, eriti mehed ja eakad. Selgub ka, et erinevas elueas on esiplaanil erinevad fataalse vigastuse põhjused. Nii näiteks 1-14-aastaste hulgas on lisaks transportvahenditega seotud vigastustele rohkesti uppumisi.⁸

Vigastus on ühe või mitme inimese ja ümbritseva keskkonna vahekorra probleem ajalises suhtes. Vigastus võib tekkida, kui mingi ülesande sooritamiseks vajalikud tegevused ületavad inimese suutlikkust. Inimese suutlikkus sõltub tema füüsilistest, psühholoogilistest ja

⁷ Eesti rahvuslik liiklusprogramm 2003 – 2015. <http://www.mnt.ee/atp/index?id=998>

⁸ Kaasik, T. Vigastused Eestis. 2007. Eesti Haigekassa, lk 44

tunnetuslikest võimetest. Ergonoomika uuringud keskenduvad inimese võimekuse ning keskkonna ja tegevuse nõuete vahelisele koosmõjule.⁹

Rahvatervise vigastuste ennetamise ja kontrollimise mudel pakub 5 võimalust vähendamaks vigastuste toimumist:

1. Järelevalve ja üldine jälgimine;
2. Valdkondadevahelised hariduse ja ennetustöö programmid;
3. Keskkonna muutmine;
4. Reguleerivad tegevused;
5. Toetav kliiniline tegevus.¹⁰

Traditsiooniline vigastuste profülaktika suunab oma tegevuse vaid inimesele, tema õpetamisele ja püüab muuta tema käitumist. Loomulikult on vajalik ja positiivne, et ohutegureid õpitakse tundma ja lapsi õpetatakse nii kodus, lasteaias kui ka koolis, lastevanemaid aga lastevanemate kogunemistel, kõiki inimesi - spetsiaalsete loengute, seminaride, õppuste, massikommunikatsioonivahendite, kirjasõna, jms. abil. Tulemused on aga näidanud, et sellest üksi ei piisa. Vaja on tähelepanu pöörata ka inimesest väljaspool asuvatele potentsiaalsetele ohuteguritele, nii keskkonnast, masinatest, loomadest kui ka teistest inimestest lähtuvatele.¹¹

Modernne vigastuste profülaktika ei eita isiklikku vastutust ega inimeste instrueerimise ja õpetamise tähtsust, kuid pöörab suuremat tähelepanu teistele, inimese käitumisest väljaspool olevatele keskkonnast johtuvatele teguritele, unustamata seejuures, et keskkonnategurite hulka kuulub ka sotsiaalne keskkond, st. inimest ümbritsevad suhted teiste inimestega, ühiskondlikud tavad ja väärtushinnangud.¹²

⁹ Brett J. Cassens. Preventive medicine and public health. 2nd edition. 1992. USA: Harwal Publishing, lk 191

¹⁰ samas, lk 190

¹¹ Kaasik, T. Vigastused Eestis. 2007. Eesti Haigekassa, lk 71

¹² samas lk 71

Esmaabi teoreetiliste ja praktiliste koolitustega tegeleb võistlusmängu „Kaitse end ja aita teist” raames Eest Punase Risti Jõgevamaa Selts.

Esmaabialase ennetustöö eesmärkideks on õpetada koolilastele ohutut käitumist, esmaabi andmist kannatanule ja turvavahendite kasutamist vabaaja veetmisel ning läbi nende tegevuste vähendada vigastatute arvu kooliõpilaste seas maakonnas.

Projekti üheks alaeesmärgiks oli koolilaste vigastuste arvu vähendamine 2005 aastal 5 % võrra võrreldes 2000. aastaga. Märgitud alaeesmärk täideti nii 2005 kui ka 2006 aastal.

1.3. Orienteerumine

Orienteerumine on aktiivse liikumise üks meeldivamaid, huvitavamaid ja värskendavamaid füüsilisi tegevusi. Sellega võivad tegeleda inimesed igas vanuses ning erineva füüsilise ettevalmistusega. See spordiala ei pane üksnes lihased liikuma, vaid ka aju tööle. Selle spordialaga õpetatakse õpilastele maastikul liikumist ja käitumist nii, et loodus kahju ei kannataks.¹³

Maastikul orienteerumine seisneb oma asukoha määramises ilmakaarte ja silmapaistvate maastikuobjektide suhtes, ettenähtud või valitud liikumissuunast kinnipidamises ning ohutult lõpp-punkti jõudmises, kasutades tehnilistest vahenditest piirkonna orienteerumiskaarti ja kompassi. On vaja osata valida ratsionaalne teekond, mis nõuab õpilaselt kiiret ja täpset olukorra analüüsi suure füüsilise pinge all. Orienteerumisega püütakse kujundada selliseid vajalikke omadusi nagu tähelepanelikkus, vastupidamine, tahtejõud ja oskus orienteeruda halbades tingimustes. Järelkult võime sõnastada võistlusmängus „Kaitse end ja aita teist” orienteerumise üldeesmärgi järgmiselt – orienteerumine on lastele ohutute käitumisreeglite ning liikumisvõtete õpetamine looduses, kasutades kompassi ja kaarti.

¹³ Orienteerumine. http://www.srd.ee/srdsk2006/index.php?temp=or_main

1.4. Hädalukord

Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015 näevad ette meetmed, kuidas vähendada tuleõnnetustes hukkunute ja vigastatute arvu ning tuleõnnetusega kaasneva varalise kahju suurust. Peamised tegevussuunad on elanikkonna teadlikkuse tõstmine autonoomse tulekahjusignalisatsioonianduri ja tulekustuti vajalikkusest eluruumides ning kuidas õigesti käituda tuleõnnetuse korral.¹⁴

Siseministeeriumi poolt koostõlastatud päästeala ennetustõõ strateegias aastateni 2011 on õheks ennetustõõ suunaks lapsed ja noored. Suund „Lapsed ja noored” käsitleb otseselt lastele ja noortele suunatud meetmeid kuid ka neile täiskasvanuile suunatud meetmeid, kes vastutavad laste ja noorte ohutuse ja turvalisuse eest. Üldiseks eesmärgiks on kujundada uus põlvkond, kes loob ja väärtustab turvalist ja ohutut elukeskkonda.

Eesmärgi saavutamiseks rakendatakse järgmisi meetmeid:

1. Ohutu ja turvalise käitumise õpetamine õldhariduskoolides ja lasteasutustes;
2. Laste ja noorte ohutusalase vaba aja tegevuste arendamine;
3. Õppeasutustes õnnetusteks valmisolekuks vajaliku taseme väljaarendamine;
4. Võimaluste arendamine suhtlemiseks lastevanemate ja lastega.¹⁵

Kahte esimest meetdet rakendatakse võistlusmängus „Kaitse end ja aita teist”. Hädalukordade valdkonnas käsitletakse võistlusmängus „Kaitse end ja aita teis” teemasid, mis nõuavad õpilastelt kiirust, julgust ja enesekindlust. Koolitustel antakse õlevaade tuleohutusest ja varitsevatest ohtudest välitegevuses.

Koolitustega püütakse kujundada koolilastes pidev teadlikkus olulisematest ohuolukordades ja õpetada neid ohuolukordasi vältima ning õigesti tegutsema ohuolukordades.

¹⁴ Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015.

http://www.siseministeerium.ee/public/Riigikogu_TPPS_otsuse_eeln_u_seletuskiri_11.10.2007.rtf

¹⁵ Päästeala ennetustõõ strateegia aastani 2011. Tallinn, lk 30

2. HETKEOLUKORRA ANALÜÜS

2.1. Lastega toimunud õnnetuste statistika Jõgeva maakonnas

Järgneva tabeli koostamiseks on kasutatud andmeid Maanteeameti, päästeteenistuse ja Jõgeva Maavalitsuse andmekogudest, et tuua välja lastega toimunud õnnetused aastate lõikes maakonnas.

Üldistades tabelis 1 esitatud andmeid projektis „Kaitse end ja aita teist” käsitletavate valdkondade lõikes näeme, et laste süül toimunud õnnetuste osakaal kogu maakonna õnnetustest on küllaltki väike. Moodustades seega liiklus valdkonnas keskmiselt 2,8% ning tuleohutuse ja hädaolukordade valdkonnas 1,9%.

Laste põhjustatud liiklusõnnetuste arv, kus nad osalevad liiklusõnnetuses jalakäija või juhina, on läbi aastate jäänud 1 kuni 2 juhtumi piiridesse. See näitab lastega tehtava liiklusohutuslase ennetustöö kõrget taset maakonnas. Samas peab tunnistama, et tõusu on märgata lastega toimunud liiklusõnnetuste osas, kus nad satuvad liiklusõnnetusse reisijate või kaassõitjatena. Kahjuks on kasvanud liiklusõnnetustes ka vigastada saanud laste arv. Olulised põhjused on liiklusintensiivsuse suurenemine maanteedel ja liikluseeskirjade eiramine õnnetuse põhjustanud liikleja poolt.

Mõtlemas panevad on tabelis 1 esitatud arvud lastega toimunud traumade ja selle tagajärjel vigastada saanute osas. Keskmiselt toimub igal aastal lastega 743 traumat, mis moodustab traumade kogu arvust 24,3%. Enam levinud on traumad, kus lapsel on vigastada saanud puus, ala- ja ülajäse. Selliseid traumasid juhtub aastas keskmiselt 500 korral. Põletuste ja söövituste traumasid juhtub aastas keskmiselt 23 korral ning mürgituste traumasid 5 korral aastas.

Tabel 1. Lastega toimunud õnnetused Jõgeva maakonnas aastatel 2000 kuni 2006

Allikad: Maanteeameti statistika <http://www.mnt.ee/atp/index.php?id=3362>

Jõgevamaa Päästeteenistuse statistika

Jõgeva Maavalitsuse tervishoiuasutuste statistika

Jrk.nr	Valdkond	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1.	Liiklusõnnetusi kokku	56	73	82	67	46	58	79
2.	Lastega toimunud liiklusõnnetusi kokku	8	5	20	5	5	7	12
3.	Laste põhjustatud liiklusõnnetusi kokku	1	1	7	1	1	1	2
	neist - jalakäijana	0	0	3	0	0	1	1
	sõidukijuhina	1	1	4	1	1	0	1
4.	Liiklusõnnetustes vigastada saanud lapsed kokku	7	10	25	9	6	5	11
5.	Liiklusõnnetustes hukkunud lapsed kokku	1	1	1	0	0	2	1
6.	Laste põhjustatud liiklusõnnetuste osakaal %	1,79	1,37	8,54	1,49	2,17	1,72	2,53
7.	Tulekahjusid kokku	183	156	413	301	286	235	239
8.	Laste süül toimunud tulekahjusid kokku	7	7	12	1	1	3	1
9.	Tulekahjudes hukkunud lapsed	0	0	0	0	0	0	0
10.	Laste põhjustatud tulekahjude osakaal %	3,8	4,5	2,9	0,33	0,35	1,3	0,42
11.	Traumaseid kokku	2286	2386	2562	4521	3207	3370	3378
12.	Lastega toimunud traumaseid kokku	658	630	725	1135	710	725	618
13.	Lastega toimunud traumade osakaal %	28,7	26,4	28,3	25,1	22,1	21,5	18,3

2.2. Koolivõrgu iseloomustus Jõgeva maakonnas

Jõgevamaa üldhariduskoolides õpib 2007/2008 õppeaastal kokku 5899 õpilast. Maakonnas tegutsevad 8 gümnaasiumi, 1 täiskasvanute keskkool, 11 põhikooli ja 7 lasteaed-alkkooli ja alkooli ning 1 kool erivajadusega lastele. Põhikoolide juurde on loodud 3 õpilaskodu.¹⁶

Tabel 2. „Kaitse end ja aita teist” koolitusele planeeritud õpilased 2007/2008 õppeaastal

Allikas: Jõgeva Maavalitsuse statistika <http://www.jogevamv.ee/?page=448>

Jrk nr	Haridusasutus	Õpilaste arv klassis				KOKKU
		VI	VII	VIII	IX	
1.	Jõgeva Gümnaasium	80	79	80	97	336
2.	Jõgeva Ühisgümnaasium	39	40	51	60	190
3.	Mustvee Gümnaasium	12	22	13	19	66
4.	Mustvee Vene Gümnaasium	29	22	18	22	91
5.	O. Lutsu Palamuse Gümnaasium	34	34	28	30	126
6.	Puurmani Gümnaasium	8	13	25	25	71
7.	Põltsamaa Ühisgümnaasium	80	89	101	135	405
8.	Tabivere Gümnaasium	26	8	15	22	71
	Kokku õpilasi gümnaasiumis	308	307	331	410	1356
1.	Adavere Põhikool	14	11	21	18	64
2.	A. Haava nim Pala Kool	13	19	19	22	73
3.	J. V. Veski nim Maarja Põhikool	4	6	15	12	37
4.	Kaarepere Põhikool	6	7	7	10	30
5.	Laiuse Põhikool	9	10	14	17	50
6.	Lustivere Põhikool	12	17	14	18	61
7.	Sadala Põhikool	6	11	7	13	37
8.	Saduküla Põhikool	5	7	8	11	31
9.	C. R. Jakobsoni nim Torma Põhikool	21	22	18	25	86
10.	Vaimastvere Kool	7	11	20	17	55
11.	Voore Põhikool	13	10	13	14	50
	Kokku õpilasi põhikoolis	110	131	156	177	574

¹⁶ Jõgeva Maavalitsus. <http://www.jogevamv.ee/?page=244>

Projekti „Kaitse end ja aita teist” koolitused toimuvad ainult gümnaasiumide ja põhikoolide VI kuni IX klassi õpilastele. Tabelis 2 on välja toodud 2007/2008 õppeaasta õpilaste arvud koolide kaupa, kus toimuvad võistlusmängu alased koolitused. Seega on prognoositav koolitatavate arv 2007/2008 õppeaastal 1930 õpilast.

Sellise hulga õpilaste koolitamiseks hädaolukorra valdkonnas kaasatakse koolitusprotsessi ka komando väljasõidupiirkonna, kus üldhariduskool asub, komandopealikud, meeskonna vanemad ja operatiivkorrapidajad.

2.3. Õpetamise põhimõtted

Ohutusõpetuse üheks eesmärgiks peab olema võitlus massikommunikatsioonis avaldatud infoga, eriti videomängude ja TV filmidega, kus näidatakse ohtlikke või vägivaldseid käitumisvorme, milles, vastupidi reaalsusele, asjaosalised terveks jäävad. See tundub lastele ja noortele põneva ja atraktiivsena, näiteks autode kokkupõrked, üle katuse rullumised, kaklused, purjuspäi või narkojoobes autojuhtimine, kõrge torni otsa ronimine jpm. Lapsed, ka teismelised, kalduvad jäljendama põnevaid situatsioone. Selle tulemused võivad olla aga väga kurvad. Seal, kus ei ole automaatseid kaitsevahendeid ega mõjustata käitumist seadusandlikult, jääb veenmine, õpetus ja kasvatus ainsaks võimalikuks strateegiaks vigastuste profülaktikas. Igal juhul on kooliprogrammidesse tingimata vaja sisse lülitada turvalise liikluse (jalgsi või jalgrattaga või reisijana autos) õpetus, õpetus käitumisest tulekahju, uppumisohu (enda või sõbra) ja teiste õnnetuste korral. Suur roll on täiskasvanute ja vanemate õpilaste eeskujul turvalise käitumise kujundamisel.¹⁷

Ennetustöö üheks väljundiks üldhariduskoolides on õpilaste õpetamine ohutuse ja turvalisuse teemadel. Õppimine ei ole üksnes kellegi süstematiseeritud ja kirja pandud tarkuse omandamine, vaid protsess, kus õppija loob koostöös kaasõppijate ja õpetajaga uue teadmise

¹⁷ Kaasik, T. 2007. Vigastused Eestis. Eesti Haigekassa, lk 72

ja rakendab seda elulähedastes olukordades. Õpitakse igal pool – koolis, sõpradega diskuteerides, perekonnas, kontoris, internetist päringule vastuseid otsides jne. Kiiresti muutuvad tööturu nõudmised sunnivad õppima kogu elu. Inimene õpib eelkõige sellepärast, et toime tulla, et osata esitada küsimusi iseenda elu ja oma töö kohta ning leida neile vastuseid.¹⁸ Õppimine on suunatud tegevus, mille tulemusel leiavad õppija käitumises või käitumisvõimelisuses aset suhteliselt püsivad muutused. Igapäevase stiihilise õppimise korral jääb kogemuste ja teadmiste, oskuste ja vilumuste omandamine enamasti selgelt teadvustamata. Sihipärasel õppimisel toimuvad info hankimine ja süstematiseerimine ning uute käitumisviiside harjutamine ja omandamine eesmärgistatud tegevusena.

Psühholoogiateadus käsitab õppimist märksa laiemalt, kui me seda mõistet tavaelus oleme harjunud lahti mõtestama. Õppimine ei piirdu ainult koolipingis omandatuga, vaid näiteks leiab aset juba ka millegi korduva läbitegemisel vilumuse suurendamisel, sügavatel läbielamistel või pingsal mõtlemisel. Õppimise põhisisuks on sellele vastavalt käitumises suhteliselt püsivaid muutusi põhjustavate uute kogemuste saamine.¹⁹

Riikliku õppekava oluliseks põhiprintsiibiks on kõigi õpilaste arendamine. Selle nõude täitmine eeldab erinevatele õpilastele erinevate nõuete püstitamist st. õpetuse diferentseerimist.

Professor Jaan Mikk kirjutab (vt. Postimees 29. märts 1998 a.), viidates Paul Keesi uurimustele, et igas klassis on kolmandik õpilasi, kes on keskmistest arengus taga kahe-kolme klassi võrra ja igas klassis on kolmandik õpilasi, kes on oma arengus keskmistest samavõrra ees. Koolis on kaks õpilasgruppi, kellesse tuleks suhtuda erilise tähelepanuga — need on andekad lapsed ja mahajääjad. Erinevatel õpilastel kulub materjali omandamiseks lihtsalt erinev aeg. Kindla materjali õppimiseks kuluva aja erinevus võib olla kümme ja enam korda. Piltlikult öeldes kui andekal Antsul kulub teatud eesmärkide saavutamiseks 10 minutit, siis mahajääjal Mihklil võib kuluda samade eesmärkide saavutamiseks samal tasemel paar tundi.²⁰

¹⁸ Post,E.2008 .Kool jääb ajale jalgu. <http://www.perekodu.ee/artikkel.php?id=7170> 20.03.2008

¹⁹ Vikipeedia vaba entsüklopeedia. <http://et.wikipedia.org/wiki/%C3%95ppimine>, 20.03.2008

²⁰ Kõigi õpilaste arendamine. <http://www.miksike.ee/documents/main/elehed/5klass/5klbiologia.htm>, 20.03.2008

Riiklik õppekava sätestab muutused õppeprotsessis. Üheks õppekava põhimõtteks on orienteerimine probleemide lahendamisele. Termin probleem on üldteaduslik, termin probleemilaadne küsimus kuulub didaktika valdkonda. Probleem kujutab endast küsimust, millele indiviid vastust ei tea.

Probleemilaadne küsimus on selline, mis õhutab teises indiviidis probleemi tekkimist, küsimuse esitaja seejuures teab vastust. Probleem on individuaalne, subjektiivne. See, mis ühele õpilasele on probleem, ei tarvitse teisele õpilasele probleem olla. Kas probleemilaadne küsimus, mida õpilane kohtab, on õpilasele probleem või mitte, sõltub paljudest asjaoludest: õpilase eelteadmistest, õpilase motiividest ja muust.

Probleemi ei saa õpilasele väliselt anda, õpilane peab probleemi sisemiselt omaks võtma, õpilasel peab tekkima tahtmine teada saada miks? või kuidas? Õpetaja püstitatud probleemilaadne küsimus ei tarvitse õpilasele (klassile) probleem olla. Probleemi lahendamiseks on põhiliselt kaks võimalust. Probleeme võib lahendada katsete abil (eksperimentaalselt) ja teoreetiliselt. Mõnikord on õpilasel probleemi lahendamiseks vajalikud teadmised olemas. Need teadmised tuleb lahenduse saamiseks seostada veidi teisest vaatevinklist. Probleemi lahendamise käigus toimub teadmiste ümberstruktureerimine ja selle tulemusena luuakse uusi teadmisi. Probleemi lahendamine viib uutele teadmistele. Probleem viib uue mõiste õppimisele. Probleemilaadne küsimus on motivatsioonilist laadi ja on huvi tekitamiseks.²¹

2.4. Seaduslikud alused ohutusalaseks ennetustööks

Hädaolukordade vältimise ja kriisireguleerimiselane koolitus üldhariduskoolides toimub vastavate riiklike õppekavade alusel.²² Hädaolukorraks valmisoleku seadus annab kohalikele omavalitsustele õiguse nõuda koolijuhtidelt tuleohutuse õppuste ja koolituste läbiviimist.

²¹ Ruus, V. 1996. Muutused õppeprotsessis. Tallinn, lk10-23

²² Hädaolukorraks valmisoleku seadus. § 30 punkt 1

Ohutusosalased tunnid üldhariduskoolides toimuvad vastavalt riiklikule õppekavale, mis on vastu võetud Vabariigi Valitsuse määrusega nr 56 25. 01. 2002. a. Riikliku õppekava raames käsitletakse turvalisuse teemasid läbiva teemana õppeainetes. Aine on ettenähtud 1. kuni 12. klassini ning on jaotatud neljaks kooliastmeks (I aste 1. – 3. kl, II aste 4. – 6. kl, III aste 7. – 9. kl ja gümnaasiumi aste)²³.

Võttes aluseks siseministri määruse nr 55 „Tuleohutuse üldnõuded”, saab koolijuht määrata isiku, kes vastutab tuleohutusnõuete täitmise eest koolis tervikuna.²⁴ Selle isiku ülesannete hulka kuulub regulaarne personali ja õpilaste tuleohutusosalane juhendamine ning väljaõpe. Vastavalt eelpool mainitud määrusele Lisa punktile 4, on vastutav isik kohustatud organiseerima õpilastele tuleohutuse- ja päästealaseid vestlusi ja õppusi. Selleks kaasatakse maakonnas koolitusprotsessi päästeala ja teiste ohutusvaldkondade spetsialistid.

Projekti „Kaitse end ja aita teist” koolitused on suunatud II ja III kooliastmele. Läbiva teema turvalisus käsitlemisega koolitustel taotletakse, et õpilane õpib ennetama ja vältima ohuolukorda sattumist, õpib käituma ja tegutsema võimalikus ohuolukorras, õpib tundma ohuallikate olemust ja võimalikku tekkemehhanismi, õpib kasutama enesekaitsevahendeid ja oskab anda kannatanule esmaabi ning teab oma õigusi ja kohustusi liiklusolukordades nii jalakäijana kui ka liiklusvahendi juhina.

Lisa 1 ja 2 on lisatud tuleohutuse ja hädaolukorra koolituskava projekti „Kaitse end ja aita teist” korraldatud koolitustel II ja III kooliastmele.

²³ Põhikooli- ja gümnaasiumi riiklik õppekava Vabariigi Valitsuse 25.01.2002.a. määrus nr 56

²⁴ Siseministri määrus nr 55 „Tuleohutuse üldnõudes” § 11 punkt 1

2.5. Ohutusala ennetustöö naabermaades

Soome Vabariigis on Siseministeeriumi haldusalas asuv Päästeteenistuse osakond, kes vastutab riiklikul tasandil päästetööde korraldamise ja arendamise eest. Päästeosakonna ülesandeks on ka päästeala ennetustöö koordineerimine. Soome Vabariigis reguleerib tuleohutus- ja päästealase koolituse korraldamist Päästeteenistuse seadus (Pelastustoimilaki). Seadus reguleerib vastutust ja ülesandeid, mis puudutavad kohaliku päästeasutust ja tuletõrjekomandosid. Seaduses on alapeatükid, mis käsitlevad tuleohutust. Olulisim roll tuleohutuse tagamisel on kohaliku tasandi päästeasutustel.

Päästeteenistuse seaduse viiendas peatükis § 20 on öeldud, et vald vastutab koolituse eest.

Vallal tuleb:

1. Organiseerida elamute ja valla haldusalas olevate asutuste vastutavate inimeste ning kriisireguleerimisorganisatsiooni liikmete koolitus;
2. Juhtida äride ja ettevõtete riskianalüüside valmistamise koolitust;
3. Hoolitseda selle eest, et kutselisel tuletõrjel ja valla tuletõrje eraldipaiknevatel meeskondadel oleks vastav koolitus.

Päästeteenistuse seadusest tulenevalt peab vald tagama tuleohutus- ja päästealase koolituse läbiviimise koolides, sest koolid kuuluvad Soome Vabariigis valla haldusalasse. Samuti kuuluvad valla haldusalasse päästeasutused ning päästeasutuste kaudu toimub valla koolides tuleohutus- ja päästealase koolituse korraldamine. Selline koolituse korraldamine tagab hea koolituse kvaliteedi kuna koolitusi viivad läbi päästeala spetsialistid.

Veel viivad koolides koolitusi läbi erinevad päästeala organisatsioonid, kes koostavad õppematerjale ja üleriigilisi heategevusüritusi. Üheks suuremaks ja tuntuimaks organisatsiooniks on SPEK (Soumen Pelastusala Keskusjärjestö). SPEK korraldab ka koolides üleriigilist võistlust „Nou hätä!“. SPEK-i poolt on välja töötatud õppematerjalid, õppevideod ning muud tuleohutus- ja päästeala puudutavad raamatud. Lõpetuseks võib öelda, et Soome Vabariigis on ohutusala teadmiste edastamine õpilastele jäetud spetsialistide

hooleks ning selline süsteem tagab hea kvaliteedi. Seda tõestab Soome Vabariigi madal hukkunute arv tulekahjudes.

Rootsi Päästeamet on Kaitseministeeriumi haldusalas olev asutus, mille keskseks rolliks on päästeala poliitika ja õigusruumi kujundamine. Kohalike omavalitsuste haldusalas tegutsevad kohaliku tasandi päästeasutused.

Rootsi Päästeamet propageerib praktikat, mille kohaselt on päästeteenistuse keskseks tegevuseks õnnetuste ennetamine. Tegevustena nähakse nii elanikkonna teavitamist, õppuste korraldamist, nõustamist jmt.²⁵

Kohaliku tasandi päästeasutus püüab ellu rakendada riiklikul tasandil kavandatud plaane arvestades selle piirkonna iseärasusi ja riske. Enne kodanikukaitse seadust oli tuleohutusjärelevalve üks olulisim osa ennetustööst. Järelevalve käigus tuvastati probleemid ja nende kohta koostati ettekirjutused ning seeläbi mõjutati ohutust. Nüüd on vastutus liikunud omanikule ning omanikud esitavad päästeteenistusele aruanded oma kaitstuse ja oma ohutusalase tegevuse kohta. Päästeteenistus annab sellele omapoolse hinnangu. Päästeala ennetustöös peetakse kõige tähtsamaks inimese harjumuste ja käitumise kujundamist. Aastate jooksul on tehtud erinevaid uuringuid selle kohta, kuidas lapsi õpetada. Õpetamiseks on olemas abimaterjalid päästetöötajatele ja õpetajatele. Ohutusalast õpet koolide õppekavades kohustuslikus korras sees ei ole, seda teevad õpetajad ja päästetöötajad muu töö kõrvalt ja vabatahtlikult. Praegune süsteem toimib selliselt, et ohutusalase koolituse initsiaatoriks on päästeteenistus, kes pakub koolile tasuta koolitust ning õppematerjale. Paremaid tulemusi on saavutatud, kui koolitusi on läbi viinud päästeala spetsialist.²⁶

Autoril on õnnestunud osaleda koolitusel, mis toimus Enköpingi linna lasteasutuses 2004.a. Koolitusel osalesid algklasside õpilased ja selle viis läbi kohaliku päästeasutuse meeskonna vanem.

²⁵ Murd, V. 2007. Uue valdkonna kujunemine ja strateegia koostamine avaliku halduse organisatsioonis Päästeameti näitel

²⁶ Klaos, M. 2008. Õnnetuste ennetamine ja laste ohutusalane koolitamine Rootsi Kuningriigis

3. OHUTUSALASE KOOLITUSE TÕHUSUSE UURING

3.1 Uuringu sihtrühmade moodustamine

Üldhariduskooli võistkonnal on osalemine projekti „Kaitse end ja aita teist” lõppvõistlusel vabatahtlik ja võistkonna suurus on piiratud. Võistlusel võib osaleda 4 poissi ja 4 tüdrukut.

Tabel 3. „Kaitse end ja aita teist” laagris osalenud maakonna üldhariduskoolid

Allikas: „Kaitse end ja aita teist” lõppvõistluse protokollid

Haridusasutus	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Jõgeva Gümnaasium	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Jõgeva Ühisgümnaasium	x	x	x	x	x	x	x	x					x
Mustvee Gümnaasium						x							x
Mustvee Vene Gümnaasium													
O. Lutsu Palamuse Gümnaasium	x			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Puurmani Gümnaasium							x	x	x	x	x		x
Põltsamaa Ühisgümnaasium										x	x		
Tabivere Gümnaasium	x				x				x	x	x		x
Adavere Põhikool		x	x	x	x			x	x	x	x		x
A. Haava nim Pala Kool	x				x	x	x	x	x	x	x	x	x
J. V. Veski nim Maarja Põhikool	x	x			x	x		x	x	x	x	x	x
Kaarepere Põhikool		x		x	x	x			x	x	x	x	x
Laiuse Põhikool			x		x	x	x	x	x	x	x	x	x
Lustivere Põhikool			x	x	x			x	x			x	
Sadala Põhikool													
Saduküla Põhikool	x	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	
C. R. Jakobsoni nim Torma Põhikool	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x
Vaimastvere Kool			x	x				x		x	x		
Voore Põhikool				x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Kokku võistkondi	8	7	8	10	13	11	8	13	13	14	14	9	13

Tabelist 3 näeme, et lõppvõistlusel ei ole ühtegi korda osalenud Mustvee Vene Gümnaasium ja Sadala Põhikool. Vähem kui viis korda on osalenud lõppvõistlusel Põltsamaa Ühisgümnaasium ja Mustvee Gümnaasium. Võistlustel mitte osalemist on põhjendatud õpetajate poolse huvi puudumisega. Samas peab märkima, et need koolid on osalenud ohutusosalases koolituses.

Lähtudes tabelis 2 ja tabelis 3 esitatud andmetest saame järeldada, et ohutusosalaseid teadmisi kontrollitaks ainult 7% projektiga kaasatud õpilastel. Õpilaste ohutusosalaste teadmiste kontroll piirdub lõppvõistlusel osalemisega. Seega võime järeldada, et projekti meeskonnal puudub ülevaade, kuidas õpilased on omandanud koolitustel käsitletud teemad.

Ohutusosalaste teadmiste hindamiseks kaheksanda ja üheksanda klassi õpilaste hulgas, viiakse läbi uuring ankeetküsitluse abil. Ankeedis esitatakse viis küsimust iga ohutusvaldkonna kohta. Küsimustele vastab õpilane jah/ei/ei oska vastata vormis. Peale selle on esitatud iga valdkonna kohta kolm valikvastustega küsimust. Valikvastustega püütakse välja selgitada, kes koolis ohutusosalaseid loenguid või õppetunde läbi viib, millist ohutusosalast õppematerjali eelistavad õpilased ning milliste ohutusosalaste valdkondade vastu õpilased rohkem huvi tunnevad.

Uuringus püütakse kaasata vähemalt 10% kaheksanda ja üheksanda klassi õpilastest, kes kuuluvad 2007/2008 õppeaastal koolitavate hulka. Uuringus osaleb 120 õpilast Jõgevamaa üldhariduskoolidest. Parema võrdlusmomendi saavutamiseks korraldatakse uuring kolmes erinevas sihtrühmas.

Esimese sihtrühma moodustavad üheksanda klassi õpilased Põlva maakonnast, kus ei toimu projektipõhist ohutusosalast koolitust üldhariduskoolides. Ankeetküsitlused viiakse läbi Põlva Gümnaasiumis ja Põlva Keskkoolis.

Teise sihtrühma moodustavad kaheksanda ja üheksanda klassi õpilased, kes läbisid ohutusosalase koolituse 2006/2007 õppeaastal. Ankeetküsitlused viiakse läbi Jõgeva Ühisgümnaasiumis ning J. V. Veski nimelises Maarja Põhikoolis.

Kolmanda sihtrühma moodustavad kaheksanda ja üheksanda klassi õpilased, kes läbivad ohutusalase koolituse 2007/2008 õppeaastal. Ankeetküsitlused viiakse läbi Palamuse Gümnaasiumis, J. V. Veski nimelises Maarja Põhikoolis ning Lustivere Põhikoolis.

3.2. Uuringu eesmärk ja hüpotees

Uuringu eesmärk:

- Selgitada välja projektipõhise ohutusalase ennetustöö tõhusus Jõgevamaa üldhariduskoolide õpilaste hulgas.
- Määratleda valdkonniti ohutusalase ennetustöö edasine vajadus.

Hüpotees.

- Projektis osalenud õpilaste teadmiste tase on suurem projektis mitteosalenutega võrreldes.
- Erialaspetsialistide poolt korraldatud koolitus on tõhusam.
- Teadmiste arendamiseks ja kinnistamiseks on vajalik senise projektipõhise koolituse asemel juurutada regulaarne ja süsteemne koolitamine.

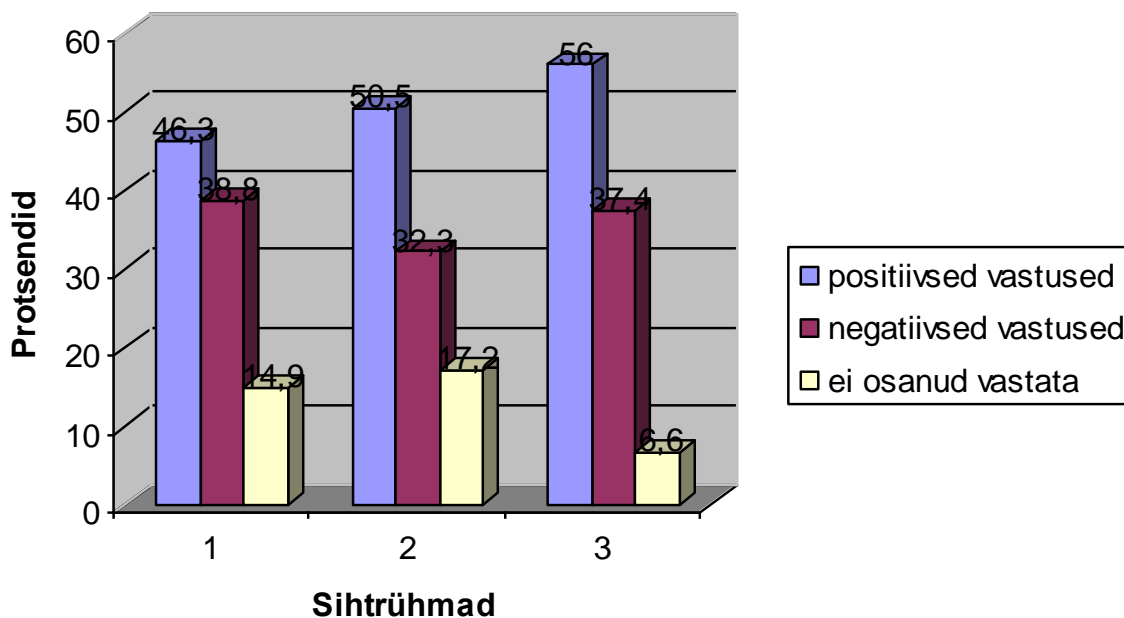
3.3. Uuringu tulemused

Koostatud ankeetküsimustik oli anonüümne ja vormistati paberkandjal. Ankeetküsitluses osales 180 kaheksanda ja üheksanda klassi õpilast, seega igas sihtrühmas osales kuuskümmend õpilast. Ankeetküsitlusega oli kaasatud 21,1% maakonna koolidest ning 11,1% kaheksanda ja üheksanda klassi õpilastest Jõgeva maakonnas.

Võrreldes erinevate sihtrühmade ohutusalaste teadmiste üldisi tulemusi näeme, et ennetustöö tulemusena on õpilaste teadlikkus kõrgem seal, kus on tehtud projektipõhist koolitust. Kõige paremad on tulemused sellel sihtrühmal, kes sooritas ankeetküsitluse kohe peale koolitust. Vahe koolitatute ja sellelaadset koolitust mitte läbinud õpilaste vahel ulatub ligikaudu 10%

ankeetküsitluse andmetel. Samas peab märkima, et õpilased unustavad aastaga õpitud ohutusalasest teabest küllaltki palju. Väga suur on negatiivsete vastuste osakaal, ulatudes sihtrühmades üle 30%.

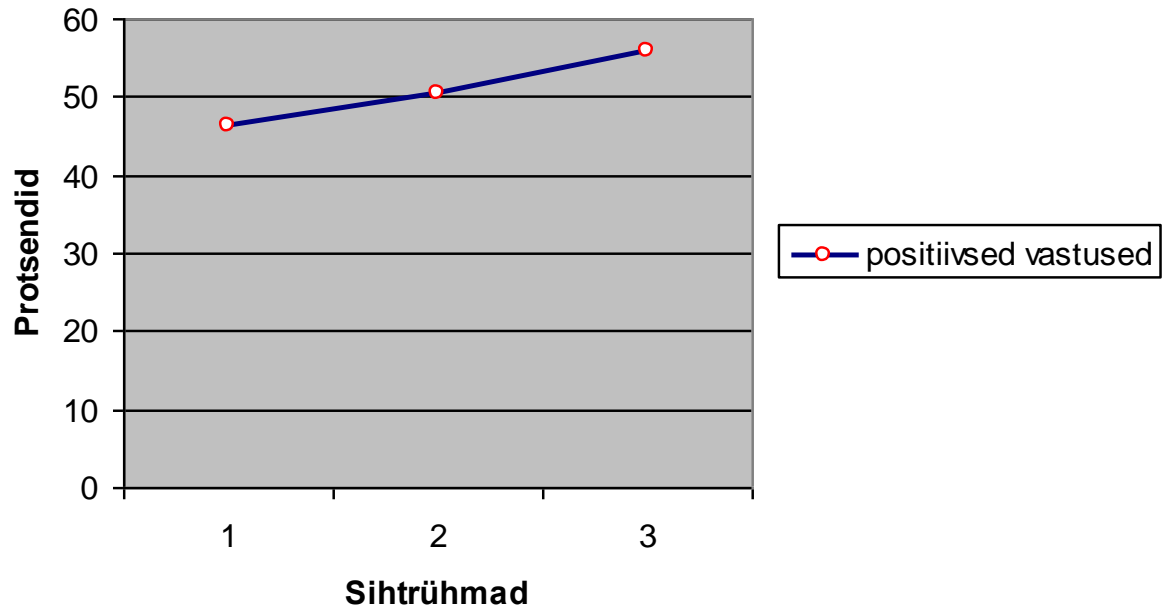
Joonisel 1 on kujutatud tulpdiaagramm, millel on esitatud erinevate sihtrühmade üldiste ohutusalasete teadmiste tulemused.

Joonis 1. Erinevate sihtrühmade ohutusalasase ennetustöö tulemused

Allikas: Projektipõhise ohutusalasase koolituse tõhususe uuring Jõgevamaa ja Põlvamaa üldhariduskoolides, 2008, autor.

Ohutusalasase ennetustöö tõhusus on kujutatud joonisel 2. Joonisel on selgelt näha, et ohutusalasased teadmised on paremad nendes sihtrühmades, kus on toimunud projektipõhine koolitus.

Joonis 2. Ohutusalase ennetustöö tõhusus

Allikas: Projektipõhise ohutusalase koolituse tõhususe uuring Jõgevamaa ja Põlvamaa üldhariduskoolides, 2008, autor.

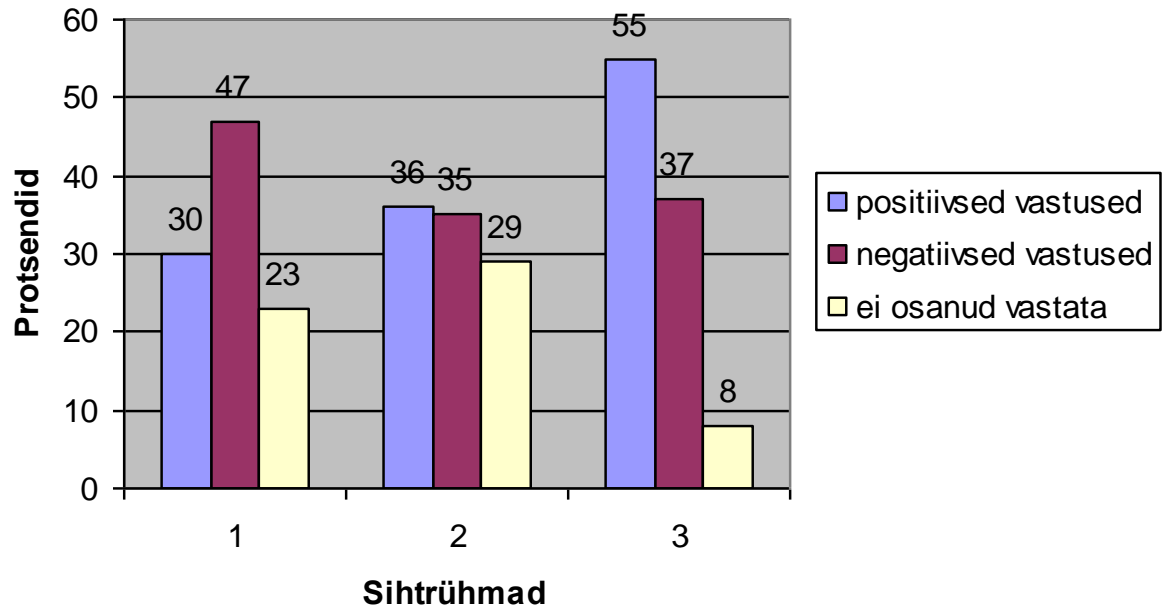
3.3.1. Tuleohutus- ja hädaolukorraalase ennetustöö tõhusus

Joonisel 3 on esitatud erinevate sihtrühmade tuleohutus- ja hädaolukorraalase ennetustöö tulemused. Analüüsides tulemusi näeme, et esimeses sihtrühmas oli küsimustele antud õigeid vastuseid 30%, teises 36% ja kolmandas 55%. Protsendid näitavad veelkord, et õpitulemused on paremad nendes sihtrühmades, kus oli toimunud projektipõhine koolitus. Võrreldes 2 ja 3 sihtrühma tulemusi näeme, et küllaltki palju õpitavast unustatakse.

Unustamine algab kohe koos meeldejäamisega. Esimestel minutitel ja tundidel on unustamine eriti kiire. 24 tunni möödudes mäletatakse alla 50% õpitust. Hiljem unustamine aeglustub. Unustamise vastu aitab hästi kordamine. Kordamine tõstab teadmised uuesti 100%-ni, kuid edasine unustamine on juba aeglasem ja nii jääbki lõpuks rohkem meelde.²⁷

²⁷ Mälu ja õpistiilid. http://www.syg.edu.ee/~peil/opi_oppima/opistiilid.html, 20.03.2008

Väga suur on valede vastuste osakaal ulatudes 35% kuni 47%.

Joonis 3. Tuleohutus- ja hädaolukorraalase ennetustöö tulemused

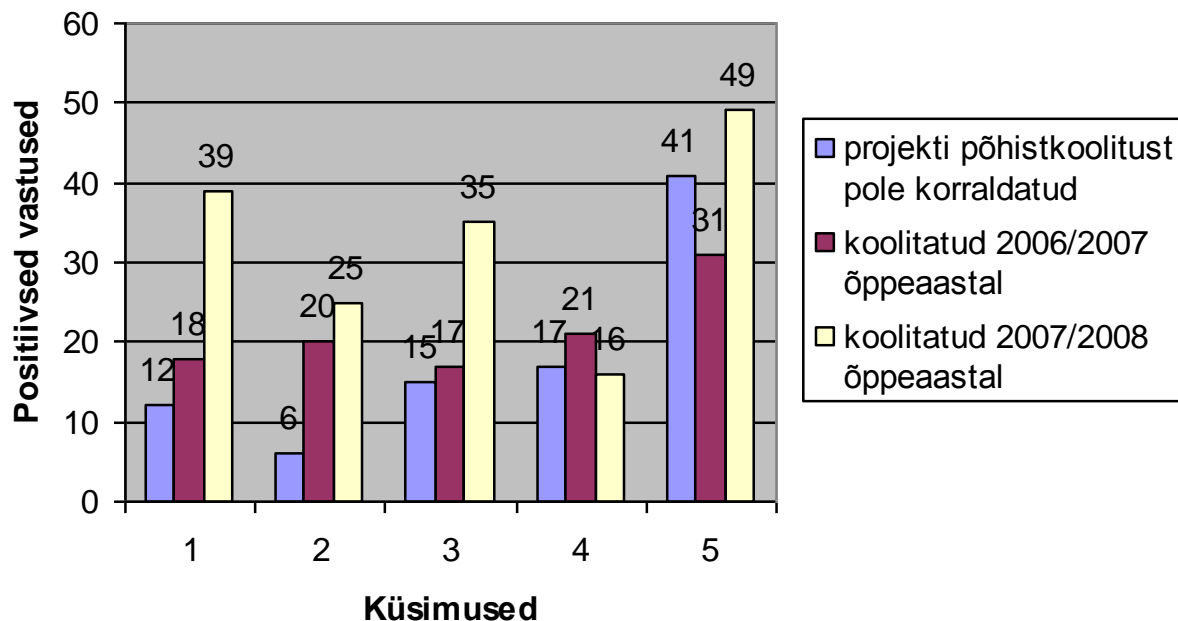
Allikas: Projektipõhise ohutusosalase koolituse tõhususe uuring Jõgevamaa ja Põlvamaa üldhariduskoolides, 2008, autor.

Ankeetküsitluse andmetel on tegelenud tuleohutus- ja hädaolukorraalase ennetustööga uuritud sihtgruppides päästealaspetsialistid. Seda väitsid esimeses sihtrühmas 32, teises 36 ja kolmandas 58 ankeetküsimustikule vastanut. Aineõpetaja või klassijuhataja tuleohutus- ja päästealast õpetamist märkisid 180 küsitletust ainult 20 vastanut.

Kindlasti on ennetustöö tulemus seotud sellega, milline on koolitaja erialane ettevalmistus ja kuidas koolitaja on koolituse ettevalmistanud. Paremaid tulemusi saavutab koolitaja, kes suudab õpilasi koolitada läbi probleemi püstituse. Seejuures peab õpilane ise leidma probleemile lahenduse. Teoreetilise pagasi andmiseks õpilastele läbi loengu on otstarbekas siduda ühtseks tervikuks kuulatavus – vaadatavus – läbiarutatavus. Käsitletav teoreetiline materjal peab olema konkreetne ja õpilastele mõistetav ning võimalusel illustreeritud jooniste ja skeemidega. Paremini talletub teoreetiline materjal mällu, kui see klassis diskussiooni korras ka läbi arutatakse. Alahinnata ei tohi ka kasutatavate õppevahendite olemasolu.

Järgnevalt püüan analüüsida koolitustel käsitletud teemade omandamist õpilaste poolt.

Joonisel 4 on esitatud sihtrühmade poolt küsimustele antud positiivsete vastuste arv.

Joonis 4. Tuleohutus- ja hädaolukorraalase küsimustiku analüüs

Allikas: Projektipõhise ohutuselase koolituse tõhususe uuring Jõgevamaa ja Põlvamaa üldhariduskoolides, 2008, autor.

Tulpdiagrammi analüüsimisel saab teha järelduse, et õpilaste teadmised tuleohutuse- ja hädaolukorra valdkonnas on tagasihoidlikud, paiguti puudulikud. Jooniselt näeme, et teisele ja neljandale küsimusele, millised käsitlesid õpilaste poolt omandatud teadmiseid ohtlike ainete märgistuse ja tulekahju avastamise seadmete valdkonnas on kõige vähem saadud positiivseid vastuseid. Nendele küsimustele anti alla 50% positiivseid vastuseid uuritud õpilaste sihtrühmade poolt.

Rahuldavaks võib lugeda uuritud sihtrühmade õpilaste teadmisi majapidamises kasutatavate gaaside ja sealt tulenevate ohtude valdkonnas, positiivseid vastuseid oli üle 50%.

Madala valdkonna õpitulemuste üheks põhjuseks võib olla liialt informatsiooni mahukas koolitusprogramm, mida püütakse õpilastele kahe õppetunniga selgeks teha päästespetsialisti poolt. Koolitusprogramm sisaldab palju teooriat ning ei ole õpilasele atraktiivne. Koolitusprogrammi koostamisel tuleb arvestada, millisele kooliastmele see on mõeldud. Samuti kuidas kõige paremini saaks õpilane talletada pika-ajalisse mällu informatsiooni. Paremaid tulemusi saavutatakse, kui seda seostatakse mingil viisil varem õpitu või meeldejäetuga.

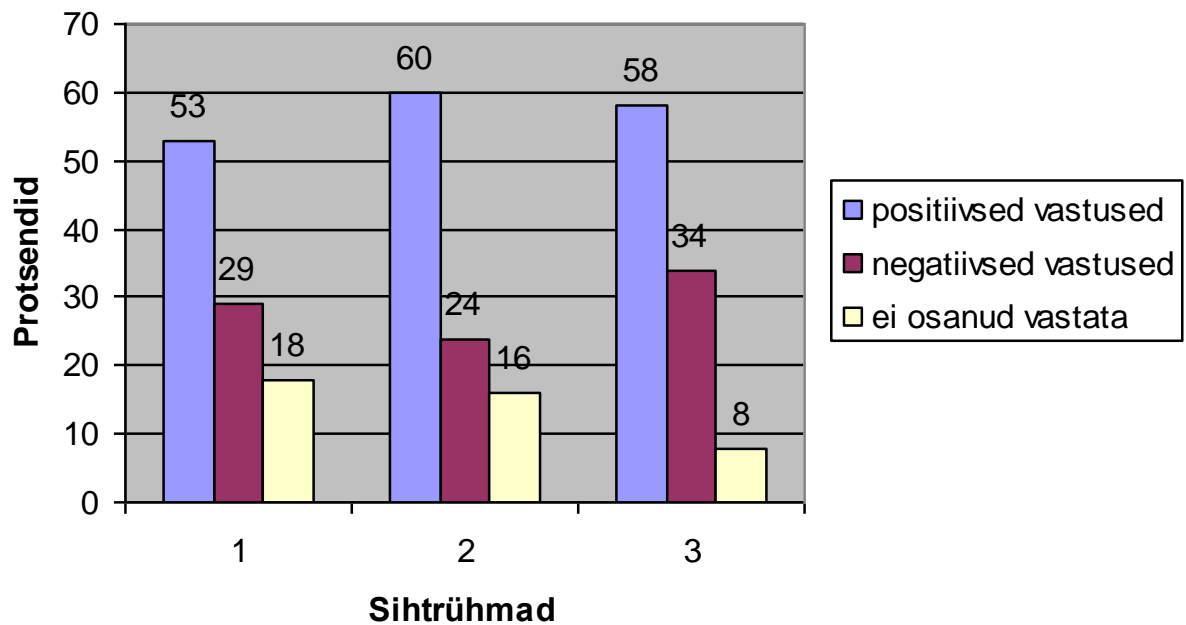
Õpilaste tuleohutus- ja hädaolukorraalaseks ennetustöö osaks on koolides läbi viidav evakuatsiooniõppus. Seaduse²⁸ alusel tuleb evakuatsiooniõppust koolides korraldada igal aastal, kuid kahjuks ankeetküsitluse andmetest selgub muud. Paljud küsitletutest väitsid, et evakuatsiooniõppus toimus eelmisel õppeaastal – 53 vastanut ning õppust ei ole tehtud viimase kolme aasta jooksul – 93 vastanut. Eelpool märgitu näitab, kuidas suhtuvad koolijuhid tuleohutus- ja päästeala ennetustöösse.

Analüüsi tulemusena võib öelda, et tulemuslikuks tuleohutus- ja päästeala ennetustööks ei piisa ainult päästealaspetsialisti kahetunnisest õpilaste koolitamisest koolides. Nimetatud valdkonna teemadega tuleks tegeleda kogu õppeaasta vältel ning need teemad tuleks integreerida õppeprogrammi. Iga uue õppeaasta alguses tuleks koolides korraldada evakuatsiooni õppus, kus osaleksid peale kooli õpilaste ja personali ka vaatlejatena päästeala spetsialistid.

²⁸ Siseministri määrus nr 55 „Tuleohutuse üldnõudes” § 11 punkt 3

3.3.2. Esmaabialase ennetustöö tõhusus

Tunduvalt paremad on õpitulemused esmaabialasel koolitusel. Joonise 5 andmete analüüsimisel näeme, et kõikide sihtrühmade positiivsete vastuste osakaal on üle 50%, olenemata sellest, kuidas koolitus on korraldatud. Heale tulemusele aitab kaasa koolides toimuv esmaabialane koolitus, mida õpetatakse inimeseõpetuse õppeaine raamides.

Joonis 5. Esmaabialase ennetustöö tulemused

Allikas: Projektipõhise ohutusalase koolituse tõhususe uuring Jõgevamaa ja Põlvamaa üldhariduskoolides, 2008, autor.

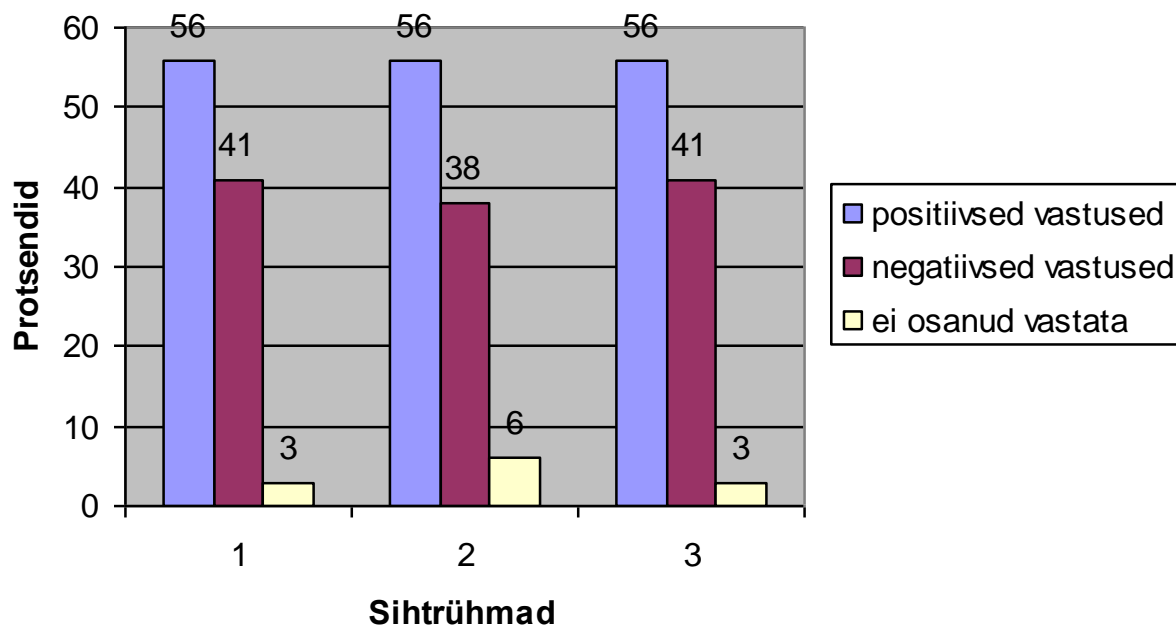
Esmaabialase ennetustööga tegelevad koolides õpetajad ja kooli med.töötajad, kus nad on ametis ning Punase Risti esmaabi õpetajad. 180 küsitletust olid Punase Risti esmaabi koolitusel osalenud 107 ankeedile vastanut.

Esmaabialase õppematerjalina eelistavad õpilased kasutada Punase Risti poolt antud trükiseid ja internetis olevat materjali. Kooli raamatukogus olevat kirjandust on kasutanud esmaabialaste teadmiste omandamisel ainult 18 vastanut 180-st. Põhjalikumat teema käsitlust soovivad vastanud verejooksude, luumurdude ja põrutuste valdkonnast.

Elulise näitena võib tuua Mustvee Gümnaasiumi poisi tegutsemise, kes 2006.a päästis oma ema elu, tehes tallekunstlikku hingamist kuni saabus kiirabi. Poiss oli läbinud Punase Risti poolt korraldatud esmaabialase koolituse koolis.

3.3.3. Liiklusohutusalase ennetustöö tõhusus

Rahuldavaks võib lugeda õpitulemusi liiklusohutusalase ennetustöö osas. Joonisel 6 esitatud

Joonis 6. Liiklusohutusalase ennetustöö tulemused

Allikas: Projektipõhise ohutusalase koolituse tõhususe uuring Jõgevamaa ja Põlvamaa üldhariduskoolides, 2008, autor.

tulpdiagrammilt näeme, et kõikidel sihtrühmadel ulatub positiivsete vastuste osakaal ligikaudu 56%-ni. Samas peab märkima ka, et sihtrühmades antud valede vastuste osakaal on ühtlaselt kõrge, ulatudes ligikaudu 41%-ni.

Joonise andmetele tuginedes võib teha järelduse, et üle poolte küsitlusega kaasatud õpilastest tunnevad huvi liiklusohutuse vastu. Samas ei saa ka alahinnata liiklusohutusala ennetustööd, mida on aastaid korraldanud Maanteeameti spetsialistid maakonna üldhariduskoolides.

Ankeetküsitluse andmetel viivad liiklusohutusala koolitust koolides läbi aineõpetajad 30, autokooli õpetajad 67 ja liiklusohutuse spetsialist 55 juhul. Peamise õppematerjalina kasutatakse liikluseeskirja 115 juhul ja täiendavat abimaterjali otsitakse internetist 33 juhul.

Õpilased soovivad, et koolitustel käsitletakse põhjalikumalt liikluseeskirjas sätestatud ning liiklusohutusega kaasnevaid õiguslikke küsimusi. Selline õpilaste huvi on tingitud sellest, et nad soovivad omandada liiklusvahendi juhitunnistust põhikooli või gümnaasiumi viimases klassis. Osade koolide õpetajatele on antud õigus omistada õpilastele jalgrattajuhi tunnistus.

3.4. Uuringust tulenevad järeldused

Ennem, kui asuda ettepanekute juurde, tuleb uuringust teha järeldused ja leida põhjused miks on ohutusala koolituse tulemused keskpärased. Selge on see, et otsene tõestatav seos ennetuse ja tagajärgede vahel puudub.

1. Võrreldes ohutusala teadmisi erinevatel sihtrühmade õpilastel näeme jooniselt 2, et projektis osalenud õpilaste ohutusala teadmiste tase on suurem kui projektis mitteosalenud õpilastel. Vahe koolituse läbinud ja sellelaadset koolitust mitte läbinud õpilaste vahel ulatub 10% ankeetküsitluse andmetel.

2. Uuringu tulemustest selgub, et valdkonniti on vaja tõhustada tuleohutus- ja hädaolukorraalast koolitust võrreldes esmaabi ja liiklusohutusala koolitusega. Tuleohutus- ja hädaolukorraalastel koolitustel edastatavad teoreetilised sõnumid tuleb siduda praktiliste

oskuste õpetamisega. Selline teemade käsitletus annab õpilasele oskuse abivajajat oskuslikult abistada.

3. Analüüsisides uuringu tuleohutus- ja hädaolukorra küsimustikule antud positiivseid vastuseid näeme, et õpilased on paremini vastanud faktipõhiste küsimustele. Küsimustiku neljas küsimus oli esitatud selliselt, et kui loengus ei kuulatud, siis lähtuti vastamisel loogikast, mis ei pruugi alati õige olla. Samas on selge, et tuleb vähendada lühikoolitusel käsitletavate teemade ringi. Loengute ülesehitus peaks hõlmama varemõpitud kordamisena ja uut materjali, mis vastab sellele kooliastmele. Õpetamine peaks toimuma probleemõppena, sest siis töötavad õpilased loengus kaasa.

4. Ohutuslaste teemade õpetamisel on paremaid õpitulemusi saavutatud, kui seda õpetab erialaspetsialist. Uuringust on seda näha kõigi ohutusala valdkondade korral. Samas eeldab õpilaste koolitamine ka erialaspetsialistilt suurt vastutust. Ta peab omama vastavat ettevalmistust, et koolitamise ja õppetundide ettevalmistamisega edukalt toime tulla.

5. Uuringu vastustest näeme, et õpilased kasutavad teadmiste omandamiseks ka abimaterjali. Esmaabialasel koolitusel on selleks Punase Risti õppekirjandus ja liiklusohutuslastel koolitusel liikluseeskiri. Järjest enam otsitakse vastavat teavet ka internetist.

6. Lühikoolitustel käsitletud teemadest unustavad õpilased uuringu andmetel ligikaudu 6%. Kui vaadelda unustamist valdkonniti näeme, et need protsendid on hädaolukorras 19, esmaabis 2 ja liiklusohutuses 0. Paremad õpitulemused esmaabi ja liiklusohutuse valdkonnas on tingitud autori arvates sellest, et eriala spetsialistide poolt õpetatud korratakse õppetundides. Esmaabi ja liiklusohutus on ohutusvaldkonnad, millised on edukalt integreeritud õppekavasse. Samas ei tohi alahinnata õpilaste huvi nende eluliste ohutusvaldkondade vastu.

4. ETTEPANEKUD JA SOOVITUSED ENNETUSTÖÖ TÕHUSTAMISEKS

4.1. Kohalikule päästeasutusele

Päästeteenistuse arengukava 2005 – 2009.a alusel on ennetustöö ülesandeks ohutuma elukeskkonna kujundamine elanikkonna informeerimise ja õpetamise kaudu. Päästealane ennetustöö on kogu päästeala läbiv tegevus ning nende ülesannetega on seotud kõik kohaliku päästeasutuse tegevusvaldkonnad.

1. Ennetustöö efektiivsuse tõstmiseks on vaja asjast huvitatud ja motiveeritud päästeala spetsialiste. Ainult hästi ettevalmistatud päästeala spetsialistid suudavad tagada püstitatud eesmärkide saavutamise. Kõik ennetusala spetsialistid peaksid läbima koolitaja koolitamise baaskursuse päästekoolis.

2. Ennetustöö paremaks korraldamiseks on vaja luua ennetajate võrgustik päästeosakondade tasandil, milline arvestaks komando väljasõidupiirkonda. Võrgustiku võtmeisikuteks võiksid saada komando pealikud ja meeskonna vanemad, kes tegeleksid ennetustööga oma komando väljasõidupiirkonnas asuvates lasteasutustes. See võimaldaks viia ennetustöö kohaliku kogukonna tasandile.

3. Võttes aluseks põhikooli- ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas käsitletud tuleohutus- ja päästealased teemad avaldada internetis õpilastele vajalikud õppematerjalid Päästekeskuse kodulehel. Õppematerjalid peaksid võimaldama õpilastel iseseisvalt omandada tuleohutus- ja päästealasteadmist ning samas ka teadmisi kontrollida testide lahendamise teel.

4. Ohutuslase ennetustöö järjepidevuse tagamiseks erinevates kooliastmetes töötada välja projektipõhine koolitus II kooliastmele (IV kuni VI klass). Käesolevaks ajaks on projektipõhise koolitusega kaasatud I ja III kooliaste.

5. Vajalik on üldhariduskoolides ohutuslaste teemade käsitlemine integreerituna õppeainetesse kogu õppeaasta jooksul, et õpilased omandaksid põhikooli- ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas ettenähtud teadmised turvalisuse valdkonnas.

6. Evakuatsiooni õppused on üks osa üldhariduskooli poolsest panusest tuleohutus- ja hädaolukorraalases ennetustöös. See eeldab kooli ja kohaliku päästeasutuse vahelise koostöö laiendamist, kus päästespetsialistid osalevad õppustel vaatlejate ja nõustajatena ning annavad omapoolse hinnangu õppustele.

Ennetustöölase rõhu asetusega noorukitele ja lastele aitab päästekeskus kaasa uue põlvkonna kujunemisele, kes loob ja väärtustab ohutust ja turvalist elukeskkonda.

4.2. Projekti meeskonnale

Projekti meeskond on lüli, kes viib ellu projekti eesmärged. Jätkusuutlik projekt peab suutma tagada ka projekti meeskonna järelkasvu.

1. Leida võimalused ja koostöö puutepunktid teiste turvalist elukeskkonda pakkuvate ametkondadega. Näiteks kaasata projekti meeskonda noorsoo politsei, kes õpetaks õpilastele seadusandlust ja seaduskuulekust ning Kaitseliit, kes õpetaks õpilastele matkatarkusi ja ekstreemolukorras ellujäämist käepäraste vahenditega.

2. Vaadata läbi projektiga kaasatud sihtrühm ning edaspidi korraldada koolitusi ja laagrit antud projekti raames ainult III kooliastmele (VII kuni IX klass). Selle tulemusena on võimalik muuta ka konkreetsemaks koolitusprogramm.

3. Tagada pideva tagasiside koolitusprotsessist läbi testide lahendamise õpilaste poolt. Tagasiside võimaldab operatiivselt muuta koolitusprogrammi vastavalt õpilaste vajadustele.

Vajalik on ka laagri korralduse ja läbiviimise kohta saada tagasisidet. Selleks täidaksid laagris olnud õpilased ja õpetajad anonüümse tagasisidelehe laagri viimasel päeval ja annaksid staapi enne laagri lõpetamist. Kokkuvõtteid tagasisidest teeksid valdkondade juhid ja laagri ülem.

4. Vaadata läbi projektis kasutatav tuleohutus- ja hädaolukorraalane koolitusprogramm. Programm viia vastavusse kooliastmetes nõutavate teadmistega, et pidev vana kordamine ja uue info juurde toomine oleksid tasakaalus. Koolitustest ei tohi välja jääda praktiline pool, kus õpilased saavad ise tuld kustutada.

5. Leida võimalused projekti meeskonna motiveerimiseks läbi erialaste või valdkonnapõhiste koolituste. Samas tuleb motiveerida ka üldhariduskoolide huvijuhte ja õpetajaid, kes on aktiivselt kaasa aidanud projektipõhisele „Kaitse end ja aita teist” koolitustele.

KOKKUVÕTE

Uurimustöö eesmärgiks oli välja selgitada projektipõhise ohutusosalase ennetustöö tõhusus Jõgevamaa üldhariduskoolide õpilaste hulgas ning määratleda valdkonniti ennetustöö edasine vajadus.

Läbiviidud uuringust selgus, et üldiselt on projektipõhine koolitus maakonna üldhariduskoolide õpilaste ohutusosalast teadlikkust suurendanud, sest vastav näitaja võrreldavas sihtrühmas oli kõigi näitajate osas madalam (Vt. joonis 2). Vahe koolituse läbinud ja sellelaadset koolitust mitte läbinud õpilaste vahel ulatub 10% ankeetküsitluse andmetel. Küllaliski suur on valede vastuste osakaal, ulatudes erinevates sihtrühmades ligikaudu 40%. Paremate õpitulemuste saavutamiseks tuleb teoreetilised sõnumite käsitlemine siduda praktiliste oskuste õpetamisega, mida saavad lapsed kasutada hädasolija abistamiseks.

Määratledes valdkonniti edasise ennetustöö vajadust, näitavad uuringu tulemused selgelt, et õpilaste teadmised esmaabialase ja liiklusohutusosalase ennetustöö valdkonnas on kõrgemad kui tuleohutus- ja hädaolukorraalasel ennetustöö valdkonnas. Erialaspetsialistide poolt lühikoolitustel käsitletud teemasid esmaabi ja liiklusohutuse valdkonnas korratakse ainetundides. Seega on eelpool märgitud ohutusvaldkonnad edukalt integreeritud õppeprogrammidesse ning õpilastel on eluline huvi nendes valdkondades teadmisi omandada.

Uuringust selgub, et tuleohutus- ja hädaolukordade koolitusi on koolides läbi viinud päästeala spetsialistid. Nendeks on olnud juhtivspetsialist, komando pealikud, operatiivkorrapidaja ja meeskonna vanemad. Projektipõhise tuleohutusosalase ennetustöö kvaliteedi parandamiseks tuleb leida päästeala töötajad, kes soovivad ja tahavad tegeleda ennetustööga õpilaste hulgas. Samas tuleb neile tagada vajalik koolitus, mis hõlmaks koolituste ettevalmistamist ja läbiviimist.

Uuringust selgub, et erialaspetsialistide poolt õpilastele lühikoolitustel räägitu kinnistub paremini, kui neid teemasid käsitletakse ka ainetundides. Seega on vajalik juurutada regulaarne ja süsteemne ohutusala koolitus üldhariduskoolide õppekavadesse.

Ankeetküsitluse andmed viitavad „Tuleohutuse üldnõuete” puudulikku täitmist üldhariduskoolide juhtide poolt.

Kokkuvõtteks võib öelda, et see tee mida mööda on hakatud astuma on õige tee. Psühholoogid on kindlaks teinud, et isiksus kujuneb välja noores eas, kus omandatakse ühiskonna tavad, reeglid, käitumisnormid ja traditsioonid. Seetõttu on eriti oluline anda lastele vajalikke teadmisi ja kogemusi just koolieas. Lastele tuleb varakult selgeks teha, mida võib kaasa tuua tikkudega mängimine, kuidas ennetada ja vältida tulekahju ning kuidas toimida hädaolukorda sattudes.

ZUSAMMENFASSUNG

Das Projekt von Tõnu Vare (2008) „Schütze dich und hilf deinem Nächsten“ über die Wirksamkeit der Vorbeugungsarbeit im Gebiet Sicherheit in allgemeinbildenden Schulen von Jõgevamaa.

Das Ziel der vorliegenden Arbeit ist herauszufinden: wie wirkungsvoll ist die projektbasierte Vorbeugungsarbeit im Gebiet Sicherheit unter den Schülern der allgemeinbildenden Schulen in Jõgevamaa um gebietsweise zu bestimmen, wie hoch ist die Nötigkeit nach sicherheitsbetreffender Vorbeugungsarbeit in der Zukunft.

Der Autor hat folgende Hypothesen aufgestellt:

- der Kenntnisstand der an dem Projekt beteiligten Schüler ist im Vergleich mit denen, die am Projekt nicht beteiligt waren, höher
- die Überweisungen, die von Fachleuten durchgeführt werden, sind effektiver
- zur Entwicklung und Festigung der Kenntnisse ist es wichtig, anstatt der jetzigen projektbasierten Schulung eine reguläre und systematische Unterweisung einzuführen.

Im ersten Kapitel der vorliegenden Abschlussarbeit gibt der Autor einen Überblick über das Ziel des Projektes „Schütze dich und hilf deinem Nächsten“. Das Ziel des Projekts ist das Unterweisen der Schüler und das Bilden der richtigen Verhaltensweisen in den Bereichen des Rettungsschwimmens, der Feuersicherheit und des Notfalls, der ersten Hilfe, der Verkehrsicherheit und der Sicherheit in der Natur.

Im zweiten Kapitel der Arbeit befasst sich der Autor mit den Unfällen im Kreis Jõgeva, wo Kinder beteiligt waren. Beobachtet wird das Beteiligen der Kinder an Verkehrsunfällen, Bränden und in den mit Kindern passierten Traumas.

Im dritten Kapitel zieht der Autor die von der quantitativen Untersuchung ergebene Information zusammen, die er aufgrund einer Befragung unter den Schülern der VIII und

IX Klasse gesammelt hat. In der Befragung nahmen 60 Schüler der sich in Põlvamaa und 120 Schüler der sich in Jõgevamaa befindenden allgemeinbildenden Schulen teil.

Aus den Ergebnissen der Untersuchung folgt, dass der sicherheitsbetreffende Erkenntnisstand der Schüler da höher ist, wo die projektbasierte sicherheitsbetreffende Unterweisung zustande kommt. Unter den Bereichen der Sicherheit braucht eine bessere Behandlung die Instruierung im Gebiet der Feuersicherheit und des Notfalls. Besser sind die Ergebnisse in den Schulen, wo die Unterweisung von einem Fachmann durchgeführt wird.

Im vierten Kapitel unterbreitet der Autor Vorschläge dem lokalen Rettungsunternehmen und dem Projektteam, damit die Resultate der projektbasierten Vorbeugungsarbeit im Gebiet Sicherheit verbessert werden.

Schlüsselwörter: Vorbeugen, Einstellungsbildung, projektbasierte sicherheitsbetreffende Vorbeugungsarbeit.

VIIDATUD KIRJANDUS

1. Brett J. Cassens. Preventive medicine and public health. 2nd edition. 1992. USA: Harwal Publishing
2. Eesti rahvuslik liiklusprogramm 2003 – 2015.a. <http://www.mnt.ee/atp/index?id=998> 10.11.2007
3. Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015. [http://www.siseministeerium.ee/public/Riigikogu TPPS otsuse eeln u seletuskiri 11 .10.2007.rtf](http://www.siseministeerium.ee/public/Riigikogu_TPPS_otsuse_eeln_u_seletuskiri_11_10.2007.rtf) 10.03.2008
4. Hädaolukorraks valmisoleku seadus. § 30 punkt 1
5. Jõgeva Maavalitsus. <http://www.jogevamv.ee/?page=244> 15.11.2007
6. Kaasik, T. Vigastused Eestis. 2007. Eesti Haigekassa
7. Klaos, M. 2008. Õnnetuste ennetamine ja laste ohutusalane koolitamine Rootsi Kuningriigis. Autori üleskirjutis. Tartu, 15.04.2008
8. Kõigi õpilaste arendamine. <http://www.miksike.ee/documents/main/elehed/5klass/5klbioloogia.htm>, 20.03.2008
9. Murd, V. 2007. Uue valdkonna kujunemine ja strateegia koostamine avaliku halduse organisatsioonis Päästeameti näitel
10. Mälu ja õpistiilid. http://www.syg.edu.ee/~peil/opi_oppima/opistiilid.html, 20.03.2008
11. Orienteerumine. http://www.srd.ee/srdsk2006/index.php?temp=or_main 10.11.2007
12. Post, E. 2008. Kool jääb ajale jalgu. <http://www.perekodu.ee/artikkel.php?id=7170> 20.03.2008
13. Põhikooli- ja gümnaasiumi riiklik õppekava VV 25.01.2002.a määrus nr 56
14. Päästeala ennetustöö strateegia aastani 2011. Tallinn
15. R. S. Downie, Carlo Fyfe, Andrew Tannahill. 1990 Health Promotion Models and Values. New York: Oxford University
16. Ruus, V. 1996. Muutused õppeprotsessis. Tallinn
17. Siseministri määrus nr 55 „Tuleohutuse üldnõuded”
18. Siseturvalisuse arengukava aastateks 2009 – 2013” koostamine. <http://www.siseministeerium.ee/29759> 10.03.2008

19. Talis Bachmann, Rait Maruste. .Psühholoogia alused. Teine trükk. Tallinn
20. Vikipeedia vaba entsüklopeedia. <http://et.wikipedia.org/wiki/%C3%95ppimine>,
20.03.2008

LISAD

LISA 1. Tuleohutuse ja hädaolukorra koolitusprogramm II kooliastmele

Eesmärk on õpetada tundma reaalseid tulekahju olukordi, õpetada kasutama esmaseid tulekustutusvahendeid, tutvustada käitumisjuhiseid tulekahju avastamisel ja tuleohtu sattumisel. Tutvustada keskkonnakaitset ning enamlevinud ohtlikke aineid ja teadvustada lastele ohtusid meie ümber ning võimalusi nende vältimiseks.

Loengutel käsitletavat teemasid:

1. Põlemise mõiste, olemus ja selleks vajalikud tingimused;
2. Tulekahju areng ja tulekahjude liigid;
3. Käitumisjuhised tulekahju korral;
4. Esmased tulekustutusvahendid ja nende kasutamine;
5. Tulekahju avastamise seadmed (suitsualarmid);
6. Igapäevaelus kasutatavad ohtlikud ained, õnnetused ohtlike ainetega ning nende mõju inimesele ja keskkonnale;
7. Lahingumoon ja selle ohtlikkus. Tegutsemine ohtliku leiu korral;
8. Pommiähvardus ja evakuatsioon.

Praktilised harjutused:

1. Põlevvedeliku kustutamine pulberkustutiga;
2. Hädaabi kõne edastamine häirekeskusele;
3. Evakuatsiooni õppus.

LISA 2. Tuleohutuse ja hädaolukorra koolitusprogramm III kooliastmele

Eesmärk on kinnistada II-s kooliastmes õpitut ja anda lisateadmisi erinevate ainete ning materjalide põlemisel eralduvast suitsust. Tutvustada tuleohutuseeskirju lahtise tule tegemisel. Õpetada käitumist suurõnnetuse korral. Selgitada plahvatuse olemust ja plahvatusega kaasnevaid ohtusid inimestele ja ümbritsevale keskkonnale.

Loengutel käsitletavat teemad:

1. Põlemise mõiste, olemus ja selleks vajalikud tingimused;
2. Tulekahju katkestamise moodused ja erinevad tuldkustutatavad ained;
3. Esmased tulekustutusvahendid ja nende kasutamine,
4. Kütteseadmete tuleohutus;
5. Tule tegemine metsas ja muu taimestikuga alal;
6. Elektriseadmete tuleohutus;
7. Ohtlike ainete toiminud õnnetused, ohtlike ainete toime inimorganismile;
8. Plahvatusega kaasnevad ohud, võimalikud kahjustused inimestele ja ümbritsevale keskkonnale.

Praktilised harjutused:

1. Põlevvedeliku kustutamine pulberkustutiga;
2. Lõkke tegemine taimestikuga kaetud alal;
3. Evakuatsiooni õppus.

LISA 3. Ankeet koolides läbiviidava ohutusalase koolituse tõhususe uurimiseks

Austatud õpilane

Ohutus on Eestis kujunenud üsna valusaks probleemiks. Iga päev kuuleme meediast õnnetustes, mida oleks saanud õige käitumisega ära hoida.

Inimeste elu ja vara kaitseks on oluline lastele õpetada, kuidas õnnetusi ära hoida ja kuidas käituda õnnetuste korral. Projekti „Kaitse end ja aita teist” raames korraldatakse koolides õpilastele täiendavaid ohutusalaseid koolitusi. Koolituste teemad on püütud viia vastavusse Riiklikus õppekavas käsitletavate teemadega.

Käesoleva küsitluse eesmärgiks on saada tagasisidet ohutusalase koolituse tõhususest, õppematerjali kättesaadavusest ning käsitletavate teemade aktuaalsusest.

Küsitluse tulemuste põhjal on tulevikus võimalik koostada koolitusi teemadel, mida õpilased kõige enam soovivad omandada ning millises mahus koolitusi korraldada.

Küsimustik koosneb valdkondade (liiklus, esmaabi, hädaolukord) testidest ja valikvastustest ning ettepanekute osast.

Lugupidamisega

Tõnu Vare

Sisekaitseakadeemia Päästekolledži diplomand

TULEOHUTUS JA HÄDAOLUKORD

	jah	ei	ei tea
1. Kas põlemise tekkimiseks piisab, kui ruumis on põlevmaterjal ja hapnik?	☐	☐	☐
2. Kas ristküliku kujulisel ohtliku veose märgil on numbrid punasel taustal?	☐	☐	☐
3. Kas B – klassi tulekustuti kustutab põlevvedelike ja tahkete sulavate ainete tulekahjusid?	☐	☐	☐
4. Kas autonoomne suitsuandur aitab ära hoida tulekahju?	☐	☐	☐
5. Kas maagaas ehk torugaas on õhust kergem?	☐	☐	☐
6. Teie koolis on läbi viinud tuleohutus- ja päästealast õpet:
a) klassijuhataja;
b) aineõpetaja;
c) päästealaspetsialist.			
7. Teie koolis toimus praktiline evakuatsiooniõppus õpilastele ja õpetajatele:
a) käesoleval 2007/2008 õppeaastal;
b) eelmisel 2006/2007 õppeaastal;
c) viimase kolme aasta jooksul ei ole toimunud.			
8. Soovin, et tuleohutus- ja päästealas koolitustel käsitletakse põhjalikumalt järgmisi teemasid:
a) tegutsemine tulekahju korral;
b) tulekahju ära hoidmine;
c) muude õnnetustega seotud teemad (loodus- ja elektriõnnetused, plahvatusoht).			

ESMAABI

	jah	ei	ei tea
1. Õnnetuspaigale sattudes vaatan üle õnnetuskoha ja selgitan välja, kas on midagi, mis ohustab mind või kannatanut ning mitu inimest on saanud vigastada	☐	☐	☐
2. Kunstlikku hingamist teen ainult siis, kui kannatanul puudub südametegevus.	☐	☐	☐
3. Võõrkeha sattumisel hingamisteedesse palun kannatanul sügavalt hingata.	☐	☐	☐
4. Šokis olev kannatanu pannakse lamavasse asendisse, et tagada elutähtsate organite verevarustus.	☐	☐	☐
5. Uppumisohus olijat haaran alati eestpoolt.	☐	☐	☐
6. Teie koolis on läbiviinud esmaabialast õpet			
a) õpetaja;			
b) kooli med.töötaja;			
c) esmaabi õpetaja Punasest Ristist.			
7. Millist esmaabialast õppekirjandust olete kasutanud teadmiste omandamisel			
a) kooli raamatukogus leiduv kirjandus;'			
b) Punase Risti poolt antud kirjandus;			
c) Internetis olev materjal.			
8. Soovin, et esmaabi koolitustel käsitletakse põhjalikumalt järgmisi teemasid			
a) olmetraumad (verejooksud, luumurrud, põrutused);			
b) elustamine mannekeenil;			

.....

.....

.....

LIIKLUSOHUTUS

	jah	ei	ei tea
1. Kas 14 aastasel lapsel peab olema jalgrattajuhiluba, kui ta juhib jalgratast teel?	☐	☐	☐
2. Kas jalgrattur on kohustatud kandma kaitsekiivrit?	☐	☐	☐
3. Kas jalakäija peab kandma helkurit, kui ta liigub valgustamata linna tänaval?	☐	☐	☐
4. Kas asulasisesel teel liikuv jalakäija on kohustatud kõndima tee vasakul poolel?	☐	☐	☐
5. Kas jalgrattur võib sõites ületada jalakäijate ülekäigurada (sebrat) raja kulgemise suunas?	☐	☐	☐
6. Teie koolis on läbi viinud liiklusohutusosalast koolitust			
a) kooli õpetaja;			
b) politsei või autokooli õpetaja;			
c) liiklusohutuse spetsialist.			
7. Millist õppekirjandust olete kasutanud liiklusohutuse õppimiseks			
a) liikluseeskiri;			
b) maanteeameti poolt väljastatud liikluskasvatuse materjalid;			
c) internetis leiduvad materjalid.			
8. Soovin, et liiklusohutusosalastel koolitustel käsitletakse põhjalikumalt järgmisi teemasid:			
a) liikluseeskirja tundmine ja liiklusohutus;			
b) jalgrattajuhtimise praktiline koolitus;			

.....

.....